

ESPON Program

Program ESPON (European Spatial Planning Observation Network) 2013 je významným príspevkom k snahe rozvíjať poznanie o priestorovej dimenzii rozvoja. Program bol prijatý Európskou komisiou dňa 7. novembra 2007. Rozpočet programu 47 mil. eur je čiastočne financovaný vo výške 75% z Európskeho fondu pre regionálny rozvoj v rámci Cieľa 3 pre Európsku územnú spoluprácu v období rokov 2007 - 2013 a zvyšok je financovaný z 27 členských štátov EÚ, Islandu, Lichtenštajnska, Nórska a Švajčiarska. Tento program nadväzuje na operačný program ESPON 2006, ktorý bol realizovaný v predchádzajúcom programovacom období. Ide o jednu z centrálnych iniciatív na úrovni Európskej únie a projekty sa tak vyhodnocujú centrálné za celú EÚ, na rozdiel od väčšiny finančných prostriedkov určených na pomoc zaostalým regiónom.

Základným cieľom programu je podpora rozvoja politiky vo vzťahu k teritoriálnej kohézii a harmonickému rozvoju európskeho priestoru tým, že (a) budú poskytované porovnateľné informácie, podklady, analýzy a varianty/scenáre o územnom rozvoji a (b) skúmanie potenciálu daného teritória pre rozvoj a zapájanie väčších území do teritoriálnej spolupráce, konkurencieschopnosti, udržateľnosti a vyváženého rozvoja. Jeho cieľom teda nie je iba výskum, ale najmä aplikácia

výskumu do procesu verejných politík jednotlivých členských štátov, ako aj Európskej komisie samotnej. Pre programové obdobie 2007- 2013 má program 5 priorít.

Zvyčajne je vyhlásená jedna až dve výzvy ročne na realizáciu jednotlivých konkrétnych projektových tém. O témach výskumných projektov rozhoduje monitorovací výbor programu. Všetky projekty však musia tematicky spadať do spomenutých priorít programov. Na základe výberu tém je vyhlásená výzva, prebiehajúca formou verejnej súťaže. Väčšinou sa vyberie iba jeden víťaz pre realizáciu navrhutej témy, čím sa tento program odlišuje od klasických dopytovo orientovaných projektov. O projekty sa väčšinou uchádza medzinárodné partnerstvo zložené z viacerých výskumných inštitúcií pod vedením vybraného partnera (projektového lídra).

Nové výzvy k predkladaniu návrhov budú otvorené 24. augusta 2010. Uzávierka k predkladaniu návrhov je stanovená na 19. októbra 2010. Celkový rozpočet je vo výške 1 950 000 eur. Výzvy sa budú vzťahovať k nasledujúcim dvom témam:

- ADES / Airports and Drivers of Economic Success in Peripheral Regions (Letiská a hnacie sily ekonomického úspechu v okrajových regiónoch)
- AMCER / Advanced Monitoring and Coordination of EU R&D Policies at Regional Level

(Monitoring a koordinácia Európskych politik výskumu a vývoja (R&D) na regionálnej úrovni).

Všetky správy o dokončených projektoch sú zverejnené na www.espon.eu a sú využiteľné širokým okruhom užívateľov. Experti tak môžu využívať výsledky predchádzajúcich výskumov bezplatne. Zverejnené výsledky obsahujú množstvo zaujímavých štúdií týkajúcich sa rôznych aspektov priestorového rozvoja. Okrem toho sa pravidelne usporiadávajú rôzne workshopy, semináre a informačné dni, ktoré sú určené pre prezentáciu výstupov ako aj výmenu znalostí a skúseností jednotlivých vedeckých tímov. Súčasťou týchto informácií aj prístup k ESPON databáze, ktorý obsahuje údaje získané pri predchádzajúcich výskumných projektoch. Zaujímavé sú tiež grafické mapové výstupy výsledkov, ktoré sú jednou z požadovaných aktivít projektu.

V rámci predchádzajúcich kôl výziev boli podporené projekty ako napríklad:

- DEFIMER - projekt sa zaoberá vplyvmi demografických a migračných tokov na európske regióny a mestá a skúma dôsledky pre regionálnu konkurencieschopnosť a európsku súdržnosť.
- CAEE - Tento projekt je ekonomicky zameraná štúdia, ktorá skúma proces aglomerácie v rámci mestských regiónov v celej Európe, teda oblastí, ktoré sú zvyčajne

na úrovni NUTS2. Analýza má prispieť k navrhnutiu optimálnych rozpätí pre aglomerácie, berúc do úvahy ekonomické náklady a prínosy veľkých mestských aglomerácií.

- SURE – projekt zameraný na otázky úspechu konvergujúcich regiónov na základe skúmania kľúčových faktorov rozvoja v úspešných a neúspešných regiónoch.

V rámci tohto programu je do výskumu zapojená aj Ekonomická univerzita v Bratislave, ktorá začala tento rok realizovať projekt KIT, čo predstavuje skratku Knowledge – Innovation - Territory (Znalosti – inovácie - územie). Lídrom projektu je Polytechnika Miláno a do projektu sú ďalej zapojené London School of Economics, University of Barcelova, University of Cardiff and inštitút CRENOS z Cagliari. Základným cieľom projektu je prispieť k pochopeniu difúzie inovácií a znalostí v priestore. Integrovaný prístup k tvorbe inovácií v priestore je jedným z kľúčových prvkov tretej generácie inovatívnej politiky EÚ. Projekt sa začal realizovať na jar tohto roku a bude trvať do roku 2012. V rámci Slovenska je to len druhý projekt z obdobia 2007-2013, na ktorom participuje inštitúcia zo Slovenska. Slovenská republika tak zatiaľ získala z programu len 0,53% z doteraz alokovanej sumy.

V rámci cieľa projektu budú zmapované rôzne kľúčové inovačné

indikátory na regionálnej úrovni NUTS II pre všetky krajiny EÚ. Na ich základe bude cieľom projektu popísať možné vzájomné väzby a vzťahy medzi jednotlivými regiónmi. Prvou úlohou bude identifikácia regiónov, ktoré sú kľúčové pri generovaní inovácií a znalostí. Toto generovanie závisí od mnohých premenných ako sú existujúca infraštruktúra a dostupnosť, kvantita a kvalita ľudského potenciálu, aglomeračných výhod regiónu či úrovne sociálneho kapitálu.

Kombinácia týchto charakteristík môže viesť k rozdielnym typom inovačných regiónov. Napríklad vysoká koncentrácia špecializovaných MSP vytvára technologicky vyspelé regióny (technologically-advanced regions), výhody metropolitných regiónov s vysokou koncentráciou univerzít a výskumných pracovísk vytvárajú vedecké regióny (scientific regions), vysoká úroveň sociálneho kapitálu vedie k (innovative networking regions). Projekt nebude skúmať iba samotné regióny a najmä vzájomné väzby medzi regiónmi, najmä z pohľadu spillover efektov. Okrem modelových kvantitatívnych výpočtov budú súčasťou aj prípadové štúdie, ktoré budú realizované aj v rámci regiónov Slovenskej republiky. Štúdie sa budú zameriavať na rozdielne typy difúzie a transferu znalostí a inovácií medzi koncentrovanými a disperznými regiónmi ako aj medzi tradičnými a inovatívnymi sektormi v týchto regiónoch. Veľká časť projektov, ktorá

je podporovaná z ESPON programu si kladie za cieľ nielen poskytnúť vedecké výsledky práce, ale aj prispieť k odporúčaniam pre praktickú politiku podpory inovácií. Aj v rámci tohto projektu bude preto jedným z cieľom identifikácia „vítaných“ stratégií, ktoré vedú k úspešnej podpore vzniku inovácií ako aj identifikovanie kľúčových lokálnych podmienok pre realizáciu týchto stratégií a to pri rozdielnych východiskových podmienkach pre rozvoj.

Miroslav Šipikal